

bi kdo mislil. Prvi sled vilic se nahaja v poročilih Petra Amienskega, pridigarja v križanski vojski, ki se huduje nad tem, da sestra cesarja Romana, soproga Beneškega doža Petra Orseola, namesti da bi bila s prsti jedla, je rabila majhne vilice in pozlačene žlice; vražni ljudje so mislili, da zaradi tega je njo in njenega soproga zadela kazen božja, ker leta 1005 sta umrla oba za Turško kugo. — Po Francoskem se je raba vilic vendar zelo razširila; že v 10. in 11. stoletju se vidijo vilice na podobah miz onega časa naslikane. — Na Angleškem v 16. stoletju še nikdo ni poznal vilic. Anglež Cornyat, ki je konec tega stoletja popotoval po Italiji, se ni mogel dosti prečuditi vilicam, ki jih je ondi videl. — Na Španjskem so bile vilice, žlice in pitni kozarci konec unega stoletja v gostilnicah še redka prikazen. — Na Turškem, Kitajskem in Japonskem še dandanes ne rabijo vilic.

Politične stvari.

Federalizem in Slovenci.

Slovenski poslanci so se pridruževali od nekdanj federalistični stranki; vsi so trdili, da je prav tako; principi teh mož so nam bili vedno še najbolj po godu, ker so zmerni in pravični. Nasprotno pa se je slišalo že več slovenskih glasov, ki so svarili Slovence pred federalizmom, češ, da bi s tem njih razcepljenost v posamezne deželice zapečatil. Ne dá se sicer tajiti, da so ti glasovi opravičeni. „Divide et impera“ je bilo od nekdanj geslo za tlačenje narodov. Naš narod je tako majhen, da se pravi uničiti ga, ako se pusti v tej razdrobljenosti.

Zato se pod federalizmom nikakor ne sme misliti razcepljenje Cislajtanijske v toliko „državic“, kolikor je deželnih zborov, ampak združevanje njih v večje kose, ki so si med sabo sorodni po rodu, geografski legi in drugih ozirih.

Na svetu nič ni večnega; staro se podira, iz njegovih razvalin pa klije novo življenje. Stari gradovi padajo na kup, na njihovem mestu se zidajo nova poslopja; kar je od starega grada še porabljivega kamena, vzame se za zidanja novega in nerabljivo se odbacne; pripravi se na njegovo mesto nov material po novih potrebah.

Na to misliti moramo tudi mi. Le starinarji pravijo, da se stari šari ne sme storiti nič žalega; naj ostane, kakoršna je, naj se le za silo nekoliko zamašijo največje luknje itd. Kaj pa je temu neobhoden konec? Staro poslopje poslednjič vendar vkup pade.

To je perspektiva, ki se sme obetati tistim zagriženim federalistom, ki jemljejo premalo ozira na potrebe novega časa, in v eno mēr le o izvrstnosti in svetosti starin govorijo. Naša preteklost pa je prežalostna, da bi se mi mogli za njo navduševati. In vrh tega ima naše mlado narodno življenje toliko opravičenih teženj, da jih ne moremo prezreti pri zidanju narodnega doma.

Prva teh teženj, ki je stala kot glavna točka narodnega programa na vseh slovenskih naših taborih, je zedinjenje vseh Slovencev, druga pa isto tako v teh narodnih shodih zmirom in zmirom ponavljanje, vpevanje našega jezika v svoje pravice. Brez teh dveh mi ne moremo sezidati narodnega doma. Vsaj je starodavna resnica ta, da živi imajo več pravice nego mrtvi; mi smo živi, mi hočemo živeti, ergo imamo tudi pravico, se ve da na postavni poti odstraniti stare stavbe, ako so nam na poti. „Vojvodstvo Kranjsko“, „vojvodstvo Štajarsko“, „vojvodstvo Koroško“, „Goriška škofija“, to so lepe starodavne besede, lepe dežele, pripravne stavbe morda za prejšnje čase, — a njih meje ne smejo nam

biti zidovi, ki ne bi dopustili združenja pod eno upravno celoto. Neobhodna potreba je to za majhen narod, da ne pogine. Vsaj to izpozna vsak naroden Slovenec!*) Dandanes vlada narodna ideja, stari zidovi, ki ločijo sinove enega naroda, so preslabi, ustavljati se valovom te ideje. Čehi imajo le dve deželi, Česko in Moravsko; ako združijo ti dve, pa imajo domovino skupaj. Zato imajo oni pač prav, da se poganjajo za starozgodovinsko Česko kraljestvo.

Pri nas je pa druga; na dobičku bila bi le Kranjska, pa ostala bi tudi ona brez vsacega vpliva v cesarstvu, ker je premajhna; vsi drugi Slovenci pa bi bili izročeni tujim večinam.

Le tri kombinacije so, ki bi nas mogle zadovoljiti: 1) Ako se združi vsa dežela od Jadre do Drave v eno upravno celoto. Ker je pa meja čez ravno polje preodprta, utegnili bi 2) zadovoljni biti, ako se združijo vsa Štajarska, Koroška, Kranjska, Goriška in Istra v eno z glavnim mestom Ljubljano; ali pa 3) če se združijo vse te dežele s Hrvaško, Dalmacijo in Granico z glavnim mestom Zagrebom. Vse to bi se lepo vredilo pod sceptrom Habsburške monarhije, in tako bi stopili v zvezo z drugimi Avstrijskimi deželami. Za drugačen federalizem se nikdar naroden Slovenec ogrel ne bo, in tudi ne sme.

—a—

Spomini na dr. E. H. Costo.

Spisal Jos. Cimperman.

He has been an excellent man. His friendship was a sparkling star in the dark night of my life. By his death our nation has lost the best son, and a noble minded friend and my wise teacher.

Nekako boječ izpolnujem svojo obljubo, ki sem jo nedavno storil enemu naših najbolj zaslužnih mož, obljubo, da bodem občinstvu izročil za obletnico**) dr. E. H. Costove smrti nekatere črte, iz katerih naj bi se izpoznal od nove strani njegov blagi značaj. Boječ se lotim tega dela razun mnogih drugih vzrokov posebno tudi še zato, ker mi je, govorečemu o tem plemenitem možu, neobhodno potrebno, da predstavim svojo skromno osobo častitemu občinstvu.

Toda, glas hvaležnosti v mojem srci mi daje pogumnosti, da izpolnim prijetno svojo dolžnost in do tega me nagiblje tudi na trdno podlago opirajoče se prepričanje, da mi bode vsak resničen čestilec in prijatelj pokojnika vedel hvalo za moje notice.

Prihodnjim pisateljem zgodovine naših sedanjih političnih bojev je nalog, ceniti dr. Costovo politično delovanje in naši bodoči literarni historiki bodo sodili njegova literarna dela. Jaz bodem poročal o dr. Costi — človeku.

Po posebnih naključjih se včasih seznanjajo ljudje, in tudi jaz sem po posebni okolnosti obrnil na se pozornost blazega svojega prijatelja dr. Coste.

Vsi ljubitelji našega slovstva poznajo knjigo „Vodnikov spomenik“, ki jo je on s pripomočjo skoraj vsih tedanjih slovenskih ali slovensko literarstvo ljubečih pisateljev izdal v spomin stoletnice Vodnikovega rojstnega godu. To knjigo sem dobil jaz kot osemnajstleten mla-

*) Že leta 1849 (glej „Novice“ l. 1849 stran 110 itd.) je v vladnem zboru tadanji c. k. vladni svetovalec vitez Kreutzberg v temeljitem poročilu povdarjal zedinjenje Tržaške, Istre in Goriške s Kranjsko.

**) Prihodnji petek, to je 28. dne t. m., preteče leto in dan, kar je dr. Costa umrl.